

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1925 kl. 3 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion, I: 155, angående utredning rörande ordnandet av befälsutbildningen för den svenska handelsflottan m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 155 har herr *Enhörning* hemställt att riksdagen ville besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning, huru befälsutbildningen för den svenska handelsflottan må kunna lämpligen ordnas, och vidtaga de åtgärder, som med anledning av denna utredning kunna visa sig erforderliga.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har erhållit del av yttranden, som över en liknande motion i andra kammaren avgivits av kommerskollegium och Sveriges fartygsbefäls förening, och äro dessa yttranden såsom bilagor fogade vid detta utlåtande.

*Yttranden
av kommers-
kollegium
m. fl.*

Såväl av motionärens framställning som av de över motionen avgivna yttrandena framgår, att utbildningen av befäl för handelsflottan f. n. är otillfredsställande ordnad. Å ena sidan är det tydligt, att nu gällande krav på 12 månaders tjänstetid å större segelfartyg för inträde å navigationskola icke längre kan uppehållas, då segelfartygens antal alltjämt minskas, om icke särskilda anstalter vidtagas för att bereda styrmansaspiranter möjligheter till utbildning å segelfartyg. Å andra sidan framhålles med styrka från fartygsbefäl, att den sjömanserfarenhet, som endast kan vinnas å segelfartyg, är nödvändig för befälet även å maskindrivna fartyg och att således ett frångående av kravet å en längre tjänstetid å segelfartyg skulle vara till nackdel för befälsutbildningen. Utskottet anser, att fordran på största möjliga duglighet hos det svenska fartygsbefälet bör upprätthållas. Den utbildning, som blivande fartygsbefäl skall genomgå, måste därför vara av den art, att den tillgodoser förenämnda krav. Då, såsom redan nämnts, befälsutbildningen enligt nu gällande bestämmelser för närvarande möter stora svårigheter, synes frågan om åtgärders vidtagande böra göras till föremål för allsidig utredning. Vid denna utredning torde böra undersökas, huruvida och i vilken mån segelfartygstjänsten

Utskottet.

kan minskas och, om en minskning skulle befinnas böra genomföras, vilken annan kvalificerad sjötjänst eller annan utbildning, som bör sättas i segelfartygstjänstens ställe. Utredningen måste givetvis utgå från den förutsättningen, att kraven å befälets duglighet ej få äventyras. Skulle utredningen i denna punkt giva vid handen, att inskränkning i nu föreskriven tjänstetid å segelfartyg ej med hänsyn till upprätthållandet av befälets yrkesskicklighet bör ske eller att endast en mera obetydlig inskränkning i nu stadgade 12 månader kan äga rum, synes frågan, huru möjligheterna till fullgörande av sådan sjötjänst lämpligast skola kunna tillgodoses, böra upptagas till prövning. Därvid torde böra undersökas, huruvida staten själv bör bedriva skolskeppsverksamhet, avseende yrkesutbildning för sjöfolk, eller om och i så fall på vilka villkor staten bör understödja enskilda rederier, som äga segelfartyg och äro villiga att medtaga och utbildta befälsaspiranter. Jämväl andra med befälsutbildningen sammanhängande frågor synas, i den mån de kunna bidra till utbildandet av allsidigt dugligt och kunnigt fartygsbefäl, böra upptagas till prövning. Bland sådana frågor tillåter sig utskottet nämna utbildningen av maskinbefäl å handelsfartyg samt utbildning för radiotjänst. Den föreslagna utredningen torde lämpligen kunna utföras av kommerskollegium.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig utredning, huru befälsutbildningen för den svenska handelsflottan må kunna lämpligen ordnas, och vidtaga de åtgärder, som med anledning av denna utredning kunna visa sig erforderliga.

Stockholm den 5 maj 1925.

På utskottets vägnar:

N. J. F. ALMKVIST.

Närvarande vid ärendets slutbehandling inom utskottet:
herrar *Almkvist*, *Rooth**), *Julin*, *Jönsson*, *J.**), i Slätåker, *Andersson*, *Per**), i Arbrå och *Bondeson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilagor.

Stockholm den 19 mars 1925.

Till Riksdagens andra kammares tredje tillfälliga utskott.

Genom nådigt beslut den 13 februari 1925 har kungl. kommerskollegium anbefallts att till Eder inkomma med yttrande över två motioner, nr 124 angående understödjande av yrkesutbildningen av befäl för den svenska handelsflottan och nr 258 (1:a kammaren nr 155) angående befälsutbildningen vid den svenska handelsflottan.

I anledning härav får kollegium anföra följande.

Kollegium vill först vitsorda riktigheten av i motionen nr 124 lämnade uppgifter rörande det svenska segelfartygstonnaget minskning. Efter motionens överlämnande har ytterligare ett av våra få större segelfartyg upphört att vara svenskt, nämligen »Manhem» om 2,022 ton, som försålts till utlandet.

Den betydande nedgången i segelfartygstonnaget under de senare åren har givetvis i hög grad ökat svårigheterna för särskilt styrmansaspiranterna att erhålla den för inträde vid navigationsskola stadgade tjänstetiden av 12 månader å segelfartyg av över 100 tons bruttodräktighet. Kollegium har också under senare år, i vad angår inträde vid navigationssskola, i stor utsträckning medgivit eftergifter från stadgad fordran å segelfartygstjänst. Sålunda har kollegium under läsåret 1924—1925 medgivit inträde i styrmansklass, därest omkring 33 månader sammanlagd tjänstetid till sjöss blivit fullgjord och därav 9 månader å segelfartyg av nyss nämnd storlek. Den, som trots bristande sjötjänst vunnit dylikt inträde, har emellertid att efter examen förskaffa sig den bristande sjötjänsten för erhållande av styrmansbrev, då kollegium icke medgivit eftergifter från den härför alltjämt gällande fordran på 42 månaders sjötjänst, därav minst 12 månader å större segelfartyg.

För att i någon mån bidra till här nämnda svårigheters avhjälpande hava under föregående år två rederiaktiebolag Portunus och Pollux erhållit understöd för bedrivande av skolskeppsverksamhet, varom kollegium får meddela följande.

Genom nådigt brev den 6 juni 1924 tilldelade Kungl. Maj:t rederiaktiebolaget Portunus för bedrivande med bolaget tillhöriga, i fartygsregistret under nr 5834 införda barkskeppet »C. B. Pedersen» av viss skolskeppsverksamhet ett anslag ur handels- och sjöfartsfonden å 500 kronor för varje elev, som visades hava tjänstgjort minst 12 månader i Östersjö- eller vidsträcktare fart i tjänst på däck å ifrågavarande fartyg, dock tillhoppa högst 10,000 kronor, under villkor, bland annat, att bolaget underkastade sig den inspektion av fartyget och elevernas tjänstgöring därå, som kollegium funne anledning föranstalta, att elever till det antal, bolaget funne sig böra mottaga, uttoges efter samråd med av kollegium utsedda representanter för statsverket, därvid under i övrigt lika förhållanden företräde lämnades åt elevaspirant med god skolunderbyggnad, samt att aspirant skulle, för att kunna antagas till elev å fartyget, avlägga en skriftlig förklaring om sin avsikt att för framtiden ägna sig åt sjötjänst, vilken förklaring, i förekommande fall, skulle bestyrkas genom intyg av aspirantens målsman. Sedermera har Kungl. Maj:t genom nådigt brev

den 19 september 1924, i anledning av framställning av förenämnda bägge bolag, funnit gott, bland annat, dels förklara, att nyssberörda anslag finge avse jämväl skolskeppsverksamhet, bedriven med det rederiaktiebolaget Pollux tillhöriga, i fartygsregistret under nr 4514 införda barkskeppet »Beatrice», dels ock medgiva sådan ändring i nyssnämnda villkor, att anslag finge utgå jämväl för elev, som visades hava tjänstgjort sammanlagt minst 9 månader i östersjö- eller vidsträcktare fart i tjänst på däck å nu ifrågavarande fartyg eller ettdera av dem, samt att anslaget för varje sådan elev med mindre än 12 månaders tjänstgöringstid skulle utgå med ett i förhållande till tjänstgöringstidens längd reducerat belopp.

Det förtjänar i detta sammanhang uppmärksammas, att Sjomanna sällskapet i Göteborg på vissa villkor ävenledes lämnat rederiaktiebolaget Pollux ett anslag å 6,500 kronor för bedrivande av skolskeppsverksamhet.

Förutom nu nämnda, av rederiaktiebolaget Portunus och Pollux föregående år påbörjade skolskeppsverksamhet bedrives sådan verksamhet endast av Rydbergska stiftelsen, jämväl understödd av statsmedel. Då denna verksamhet endast pågår under sommarmånaderna, kan densamma, ehuru icke mindre än 120 elever varje år medtagas å stiftelsens fartyg, icke i större mån avhjälpa svårigheterna för erhållande av sjötjänst å segelfartyg.

Det skulle kunna ifrågasättas, huruvida icke sådan omläggning av denna verksamhet skulle kunna ske, att skolskeppets expeditioner kunde pågå under längre tid, än nu är fallet, exempelvis 5 å 6 månader.

Härför erfordras emellertid betydligt större bidrag till stiftelsen.

Innevarande år hava ytterligare framställningar om understöd för bedrivande av skolskeppsverksamhet gjorts, nämligen av dels huvudredaren N. J. Idén för barkskeppet »Virgo», dels huvudredaren A. Lindblom för barkskeppet »Rolf», å vilka fartyg ett visst antal elever skulle kunna medtagas under förutsättning av vissa statliga bidrag per elev. Dessa framställningar hava ännu icke slutbehandlats.

Segelfartygens ständiga minskning nödvändiggör enligt kollegii mening särskilda åtgärder från statens sida i händelse nu stadgade fordringar å segelfartygstjänst skola bibehållas.

Enligt kollegii mening bör därför bliva föremål för närmare utredning

dels frågan, om och i vilken mån segelfartygstjänsten kan minskas, utan att därigenom befälets duglighet äventyras, och, om en minskning skulle finnas böra genomföras, vilken annan kvalificerad sjötjänst eller annan utbildning, som bör sättas i segelfartygstjänstens ställe,

dels ock frågan, huruvida staten eventuellt själv bör bedriva skolskeppsverksamhet, avseende yrkesutbildning för sjöfolk, eller om staten bör understödja enskilda segelfartygsrederier, som äro villiga att medtaga och utbilda sjöfolk.

Den utredning, som sålunda ifrågasättes, synes kollegium jämväl böra omfatta andra aktuella frågor angående däcksbefälets utbildning såsom frågan om beaktande vid undervisningen i navigationsskolorna av radiospörmålet samt frågan om ökad undervisning i svenska språket, vilka båda spörmål i anledning av framställning i ämnet äro föremål för kollegii bedömande.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker kollegium motionärernas hemställan om utredning.

K. A. Fryxell.

A. Carell.

C. G. Linse.

Till Riksdagens andra kammares tillfälliga utskott Nr 3.

Sveriges fartygsbefälsförening, som beretts tillfälle att till utskottet inkomma med yttrande över motioner angående fartygsbefälsutbildning, får, efter det motionerna varit föremål för behandling på allmänna sammanträden med föreningsmedlemmar i Stockholm, Göteborg, Malmö och Hälsingborg, vördsam samt anföra följande:

Till en början vilja vi framhålla att det väckt en viss förvåning hos fartygsbefälet, att motionerna framkommit. Någon fartygsbefälsbrist föreligger nämligen icke, såvida med fartygsbefäl menas endast det navigationskunniga befälet, vilket av motionernas innehåll synes vara fallet. Tvärtom finnes, även då segelationen fullt pågår, ett antal befäl, vilka ej kunna erhålla anställning. Någon brist i den närmaste framtiden torde ej heller uppstå och detta av lätt förklarliga skäl. Motionärerna påvisa själva, att segelfartygens antal nedgått högst betydligt. Följden härav måste bliva att ett stort antal befäl härigenom bliva tillgängliga för de maskindrivna fartygen. Även om dessa befäl måhända i flera fall icke längre äro ungdomar, äro de dock tjänstedugliga och med den uppfostran de erhållit genom segelfartygstjänsten, ur ekonomisk synpunkt, särskilt lämpliga å maskindrivna fartyg. En annan omständighet, som även den måste tagas i betraktande, är den förändring i fartygens storlek, som alltmera gjort sig gällande. Fartyg på 8 å 10,000 ton bliva allt mera vanliga och ersätta härvid fyra eller fem andra fartyg, varå befälet tillsammans utgjort 12 eller 15 i antal, då däremot det större fartyget icke har användning för mera än fyra.

Om vi sålunda äro övertygade om att befälsbrist icke råder och ej heller under de närmaste åren kommer att uppstå, äro vi å andra sidan på det klara med att om minskningen i segelfartygens antal fortsätter och kungl. förordningen angående rättighet att föra befäl å handelsfartyg icke ändras, måste den tidpunkten inträffa, då brist på fartygsbefäl uppstår. En utredning av frågan kan därför icke anses omotiverad, även om densamma enligt vår mening väckts tidigare än som av behovet påkallats.

En bidragande orsak är den alltmera rådande bristen på vad man inom sjöfartskretsar kallar dugande sjömän. Genom segelfartygens decimering och den ovilja mot tjästgöring å dessa, som förefinnes, bliver utbildningen och kunskapen i de göromål, som tillhöra sjömansyrket, ej i tillräcklig grad tillgodosedd, och det är endast en tidsfråga, när kännedom om allt vad »sjömansarbete» heter har försvunnit, om ej åtgärder för dess bibehållande vidtagas. Sådant arbete måste emellertid utföras även på maskindrivna fartyg, varför det är nödvändigt, att åtgärder vidtagas för undervisning i dessa saker. Beträffande denna yrkesutbildning vilja vi instämma med motionärerna, att det är en statens skyldighet att även på detta område ombesörja utbildningen.

En allsidig utredning av befälsutbildningen har enligt vår mening även en stor betydelse däri, att man därvid icke kan underlåta göra utredning även i vad det angår utbildning av maskinbefäl för handelsfartyg. På detta område föreligger redan brist, och det är egendomligt, att motionärerna, som ej kunna ha svävat i okunnighet härom, icke med ens en antydning berört detta förhållande.

Frågan om den teoretiska utbildningen av befälet bör givetvis även ingå i en sådan utredning. En omläggning av densamma i sådan riktning att den mera avpassas efter nutida krav synes oss vara nödvändig.

Med stöd av vad vi anført, anse vi det önskvärt, att den av motionärerna föreslagna utredningen måtte bifallas.

Stockholm den 27 februari 1925.

Sveriges fartygsbefälsförening

N. Larsson.
